

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ

Публічний звіт

2024

Зміст

Вступне слово.....	3
Успіхи 2024 року.....	4
Про нас.....	5
Аналітичні дослідження.....	8
Напрями діяльності.....	10
Отримане фінансування.....	34

Любов Акуленко

виконавча директорка

Вступне слово

2024 рік продовжив бути успішним євроінтеграційним роком для України. У цьому році Україна розпочала офіційний процес скринінгу законодавства в рамках 1-го кластеру "Основи". 25 червня 2024 року ЄС затвердив переговорну рамку для України. Україна розпочала роботу над 3-ома Дорожніми картами, які необхідні для офіційного відкриття 1-го кластеру, а саме: Верховенство права, Функціонування демократичних інституцій, Реформа державного управління. Це був рік максимального сприяння з боку ЄС, адже скринінг законодавства розпочався ще до офіційного ухвалення переговорної рамки. Україна також дуже динамічно рухалась в цьому процесі. Це можна пояснити тим, що той спектр завдань, які необхідно було виконати, виявився не дуже складним. Адже розробка Дорожніх карт є доволі простим завданням у порівнянні з їх подальшою імплементацією.

Розуміючи історичну важливість процесу, наша організація продовжила активно долучатись до євроінтеграційного процесу. Представники УЦЄП приєдналися до 3-ох переговорних груп. У рамках переговорної групи, яка стосується реформи державного управління, УЦЄП вніс свої рекомендації до Дорожньої карти. Вони стосувались посилення діяльності Урядового офісу. Представники організації активно долучались до розробки документів, які стосуються залучення громадськості до переговорного процесу, а також до розробки документів, які регламентують інституційну структуру переговорного процесу.

Окрім аналітичної діяльності УЦЄП продовжив здійснювати адвокаційні поїздки до країн-членів ЄС з метою інформування європейських аналітичних центрів та політиків про євроінтеграційні процеси в Україні. Таким чином, ми формуємо групу проукраїнських експертів в країнах-членах ЄС, які зможуть активно підтримувати євроінтеграційний процес України у своїх країнах. Це є дуже важливо, оскільки відкриття і закриття кожного переговорного розділу вимагає затвердження усіма 28 країнами-членами ЄС. Нам важливо мати стабільну і широку проукраїнську коаліцію серед країн-членів ЄС, які будуть нам довіряти і будуть готові нам максимально сприяти на шляху до ЄС.

У наступному році плануємо працювати в 2-х Переговорних кластерах, а саме Основи та Внутрішній ринок. Ми хочемо й надалі спрямовувати свої зусилля посиленню інституційної спроможності України для переговорного процесу, а також співпрацювати з бізнесом задля визначення їхньої позиції та готовності до переговорного процесу.

Успіхи

2024 року

2

аналітичних продукти
розроблено

7

аналітичних статей підготовлено
й опубліковано в медіа

25

публікацій, радіо- та телеінтерв'ю
опубліковано та вийшло в ефір

3

публічних заходи
проведено

300

учасників оффлайн та онлайн
відвідало наші заходи

11

міжнародних подій відвідали члени команди,
в рамках яких було проведено 53 заходи
(зустрічі, публічні обговорення)

1079

переглядів заходів, що
транслявалися також онлайн

Місія та цінності

Місія

Ми – незалежний адвокаційно-аналітичний центр, що сприяє інтеграції України у європейський простір.

Ми втілюємо нашу місію шляхом:

- підготовки та розповсюдження експертно-аналітичних матеріалів для сприяння євроінтеграційним реформам в Україні;
- популяризації європейських цінностей в українському суспільстві;
- інформування суспільства про можливості й переваги тісної співпраці з ЄС;
- сприяння посиленій економічній, політичній та торговельній співпраці України з Європейським Союзом;
- популяризації екологічних ідей та цінностей, зокрема у сфері поводження з ТПВ;
- формування позитивного іміджу України шляхом реалізації заходів у сфері культури;
- інформування міжнародної спільноти про виклики і досягнення в здійсненні Україною реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

У своїй роботі ми сповідуємо та дотримуємося таких цінностей:

- Командність
- Взаємоповага
- Толерантність
- Інтелектуальна свобода
- Прозорість
- Орієнтованість на результат

Правління

Алекс Ліссітса | Голова Правління

Провідний фахівець зі стратегічного менеджменту в сфері сільського господарства та харчової промисловості. Член президії Українського клубу аграрного бізнесу, генеральний директор ІМК. Провідний фахівець зі стратегічного менеджменту в сфері сільського господарства та харчової промисловості.

Андрій Куликов | Член Правління

Медіа-експерт, голова правління ГО Громадське радіо, голова Комісії з журналістської етики. Має понад 40 років досвіду роботи на радіо, в друкованих виданнях, на телебаченні (журналіст, редактор, ведучий).

Юрій Панченко | Член Правління

Редактор та співзасновник «Європейської правди». У журналістиці з 2004 року, до 2014-го – спеціалізувався на економічній журналістиці, включаючи міжнародну торгівлю. У 2014 році разом з Сергієм Сидоренком заснував видання «Європейська правда». Основні тематики: торгівля України та ЄС, СОТ, євроінтеграція України, політичні процеси в регіоні Східної та Центральної Європи.

Команда

Любов
Акуленко

Виконавча директорка,
кандидатка наук у сфері
державного управління

Олена
Гуляєва

Бухгалтерка

Залучені експерти

Дмитро Науменко

Заступник виконавчої
директорки з аналітичної
роботи, провідний експерт
з питань енергетики

Ольга Гуляєва

Координаторка проектів

Олександра Булана

Аналітикиня, к.е.н.

Сніжана Дяченко

Молодша аналітикиня

Надія Тисячна

Комунікаційна менеджерка

Олександр Іванов

SMM менеджер,
графічний дизайнер

Наталія Черненко

Координаторка проектів

Аналітичні продукти

[Як вдосконалити підхід до формулювання цільових індикаторів ЄС у кластері “Фундаментальні сфери”: приклад судової реформи в Україні](#)

[Інституційна модель переговорів про вступ до ЄС: уроки для України](#)

Аналітичні публікації

○ ○ ○

«Як Україна домовлятиметься про вступ до ЄС і чому влада не може обійтися без “елітного дивізіону”»

○ ○ ○

«Основа приєднання до Союзу: як ЄС і Україна домовляються про фундаментальні цінності»

○ ○ ○

«Чому бенчмаркінг ЄС щодо верховенства права потребує перегляду»

○ ○ ○

«Чому реформа держуправління є необхідною для успішної євроінтеграції України»

○ ○ ○

«Головна причина проблем: чому Україна не показала прориву у Звіті про розширення ЄС»

○ ○ ○

«Ukraine’s accession negotiations with the EU: reforms undertaken in ten years and the challenges ahead»

○ ○ ○

«На шляху вступу до ЄС Україна досягла значного прогресу у виконанні критеріїв вступу до ЄС та імплементації законів. Але війна, яка триває, ускладнює цей процес»

Напрями діяльності

РОЗРОБКА АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ФОРМУВАННЮ ВИВАЖЕНОЇ ПОЗИЦІЇ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

У 2004 році діяльність Центру була зокрема зосереджена на розробці аналітичних досліджень, які сприяють формуванню виваженої відповідальної позиції щодо вступу України до Європейського Союзу.

Повномасштабна війна Росії проти нашої країни у лютому 2022 року посприяла еволюції відносин між ЄС та Україною – Україна подала заявку на отримання статусу країни-кандидата. На тому етапі відбувся відхід від традиційного для деяких держав-членів скептицизму, а вісім держав-членів навіть виступили за прискорений процес приєднання. Водночас політики ЄС наголосили, що процес вступу залежить від виконання Україною умов і, як очікується, буде складним і тривалим.

[«Як вдосконалити підхід до формування цільових індикаторів ЄС у кластері „Фундаментальні сфери“»](#) – одне із досліджень УЦЄП у співпраці із Центром політико-правових реформ.

Однією з основних умов оцінки готовності країни до вступу є верховенство права. Кандидати на членство, в тому числі й Україна, мають продемонструвати відповідність цінностям і стандартам ЄС, особливо у сфері судочинства. Поточна методологія розширення добре структурована, але її практичне застосування на Західних Балканах продемонструвало необхідність вдосконалення задля підвищення її ефективності для обох сторін. На відміну від економічної складової процесу приєднання,

яку можна оцінити кількісно, виміряти прогрес у сфері верховенства права дуже складно – цю сферу кожна держава здебільшого регулює на власний розсуд, орієнтуючись на міжнародні стандарти. Основою для вступу до ЄС слугують запроваджені на початку 1990-х років Копенгагенські критерії, що наголошують на стабільних демократичних інститутах, дієвій ринковій економіці та дотриманні *acquis communautaire*.

У цьому дослідженні здійснено спробу на прикладі судової реформи знайти баланс гнучкості та чіткості при виробленні проміжних цільових індикаторів, що посприяли б підвищенню ефективності переговорів про вступ України.

Запропонований методологічний підхід до розв'язання цих проблем зацентрований на нормативно-емпіричному аналізі судової системи України та рекомендаціях щодо політики, які стосуються різних етапів переговорного процесу.

Дослідження спирається на нормативно-емпіричний аналіз стану судової реформи в Україні, спрямований на те, щоб з'ясувати її проблеми та потреби у контексті євроінтеграції. Методологія дослідження передбачає вивчення і законодавства, і його практичного застосування за чотирма складниками. Результати дослідження полягають у формулюванні рекомендацій щодо політики на основі виявлених прогалин.

Аналіз демонструє як досягнення реформи, так і виклики та сфери, що вимагають розробки комплексних рішень.

Засадничими складниками незалежності є роль органів суддівського врядування, таких як ВРП та ВККС, які відіграють важливу роль у незалежності суддів, а їх вплив у цій сфері може бути як позитивним, так і негативним. Крім того, у дослідженні висвітлюються проблеми в процесах, пов'язаних із суддівською кар'єрою, розподілом ресурсів і доступом до кадрів, що позначаються на доступі до правосуддя. Детально розглянуто критично важливе питання підзвітності суддів у контексті незавершеної судової реформи в Україні. Наголошено на стратегічній помилці, якої припустилися у процесі реформування, що відтак призвело до перекосу в балансі між незалежністю та підзвітністю судової влади на користь першої. Цей дисбаланс разом із викликами на шляху очищення судової влади та боротьби з корупцією зумовив необхідність повного перезавантаження органів суддівського врядування, таких як ВРП та ВККС, із залученням незалежних міжнародних експертів. Далі у дослідженні йдеться про основні механізми забезпечення підзвітності суддів, в тому числі кваліфікаційне оцінювання і дисциплінарну відповідальність. Наголошено на потребі в забезпеченні прозорості судової системи, детально описано різні заходи, спрямовані на підвищення її відкритості та довіри громадськості.

Запропоновано також аналіз ефективності судової системи в Україні, зокрема особливу увагу приділено мережі судів, кількісним показникам діяльності та доступності інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для судів. У публікації описано структуру судової системи та висвітлено виклики на шляху реформ, розпочатих 2016 року, особливо щодо вдосконалення мережі місцевих та апеляційних судів.

У дослідженні також розглянуто кількісні показники діяльності судів, які вказують на зниження їх результативності останніми роками, що частково пояснюється недостатнім кадровим забезпеченням.

Крім того, наголошується на необхідності подальшого розвитку ІКТ для підвищення цифровізації та оптимізації судових процесів, що, зрештою, сприятиме покращенню доступу громадян до правосуддя.

Професійність судової системи в Україні оцінюється на основі кількох основних механізмів, таких як добір і підготовка суддів, а також оцінка якості судових рішень. Процес добору передбачає іспити для оцінювання професійної компетентності кандидатів, що складаються з анонімного тестування і практичних завдань. Однак виникають питання щодо прозорості та коректності цього оцінювання, а також ефективності методів тестування. Окремим питанням є навчання кандидатів на посади суддів та системне підвищення кваліфікації суддів. Одним із недоліків, відображених у дослідженні, є відсутність системного регулювання оцінювання якості судових рішень.

Серед рекомендацій – впровадження методології ЄС для оцінювання судових систем і вдосконалення збору й аналізу статистичних даних для реформ і ухвалення рішень.

У дослідженні також розглянуто вищу правничу освіту як частину професійності.

У результаті дослідження автори сформулювали дві групи важливих висновків. Перший з них безпосередньо пов'язаний із судовою реформою – він висвітлює прогрес країни з часів Революції Гідності 2014 року на шляху до побудови системи правосуддя у відповідності до європейських стандартів, та визначає виклики, з якими потрібно впоратися в рамках комплексної судової реформи.

Друга група висновків стосується питання підвищення ефективності переговорного процесу між Україною та ЄС шляхом застосування проблемно-орієнтованого підходу до розробки проміжних "цільових індикаторів" у кластері "Основи" на прикладі судової реформи. Автори пропонують уникати надмірного узагальнення та дотримуватися балансу між чіткістю та гнучкістю під час формулювання проміжних "цільових індикаторів".

Згідно з дослідженням, такий підхід дозволить досягти прогресу і у реформах, і у вступі України до ЄС. Своєю чергою, детальна матриця моніторингу прогресу може послужити інструментом як для моніторингу, так і для коригування завдань за результатами кожного етапу переговорного процесу. Чіткість завдань дозволить усім зацікавленим сторонам визначати та контролювати стан

політико-правових реформ, а гнучкість дасть змогу вживати оперативних заходів для вдосконалення неефективних або частково ефективних рішень. Такий підхід може бути логічною відповіддю на складний характер реформ, що входять до кластера «Основи».

Уперше дослідження було презентовано у Брюсселі 21 лютого. «Re-Thinking the Fundamentals clusters benchmarks for Ukraine: expert proposals from Ukrainian civil society/ «Переосмислення кластера “Фундаментальні реформи” для України: експертні пропозиції від українського громадянського суспільства» - назва міжнародної конференції, організованої спільно із Центром політико-правових реформ, Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд Конрада Аденауера.

Цією конференцією була ініційована дискусія поміж ключових зацікавлених сторін, які будуть залучені до розробки переговорного денного порядку для України щодо вдосконалення підходу до формулювання цільових індикаторів (benchmarks) у кластері «Основи» (Fundamentals), з метою — полегшити та прискорить переговори щодо вступу України до ЄС.

«Що ж не так з методологією щодо фундаментальних реформ? Так, як вона прописана зараз, це - фактична пастка із загальними завданнями, які треба виконувати, бо ж цей кластер «тримає» всі інші. А як виконувати загальні завдання, якщо немає чітких європейських aquis? Весь фундаментальний кластер: судова реформа, антикорупційна, реформа державної служби, права людини, функціонування демократичних інституцій - це все унікальна специфіка кожної країни. Те, що відбувається на Балканах, - не факт, що підходить нам. Єдині вимоги, на які орієнтуються європейці, - міжнародні стандарти Ради Європи, ОБСЄ, Сігма. Але ж вони різні й у них можна заплутатись. Що ж тоді нам робити? Я переконана, що ми маємо скористатись політичним вікном можливостей і попросити чіткості в ЄС щодо формулювання в політичних реформах», — зауважує виконавча директорка УЦЄП Любов Акуленко.

У заході взяли участь зокрема:

- Аурел Лауренціу Плошану, віце-президент Європейського економічного і соціального комітету (EESC),
- д-р Любов Акуленко, виконавча директорка «Українського центру європейської політики»,
- Ольга Чижова, голова «Української призми» в Європі,
- Вольфганг Нозар, Єврокомісія,
- Анна Карін Крокстаде, заступниця керівника відділу «Україна» Європейської служби зовнішніх дій,
- Владзімеж Цімошевич, член Європейського парламенту,
- Вадим Галайчук, депутат Верховної Ради України,
- Воутер Детаверньє, заступник генерального директора з європейських справ та координації Міністерства закордонних справ Бельгії,

- Посол Томас Оссовскі, представник Комітету з питань політики та безпеки при Постійному представництві Федеративної Республіки Німеччина при Європейському Союзі,
- Вікторія Мельник, Центр політико-правових реформ (ЦППР),
- Майкл Емерсон, старший науковий співробітник CEPS.

Це був перший захід такого високого рівня з часу відкриття переговорів між Україною та ЄС, організований представниками громадянського суспільства, на якому були обговорені стратегічні виклики переговорного процесу.

Також це дослідження було презентовано на публічному обговоренні «**Переосмислення підходу до формулювання цільових індикаторів у кластері Фундаментальних реформ для України: приклад судової реформи**» 24 травня у Києві.

Крім команди УЦЄП, у ньому взяли участь:

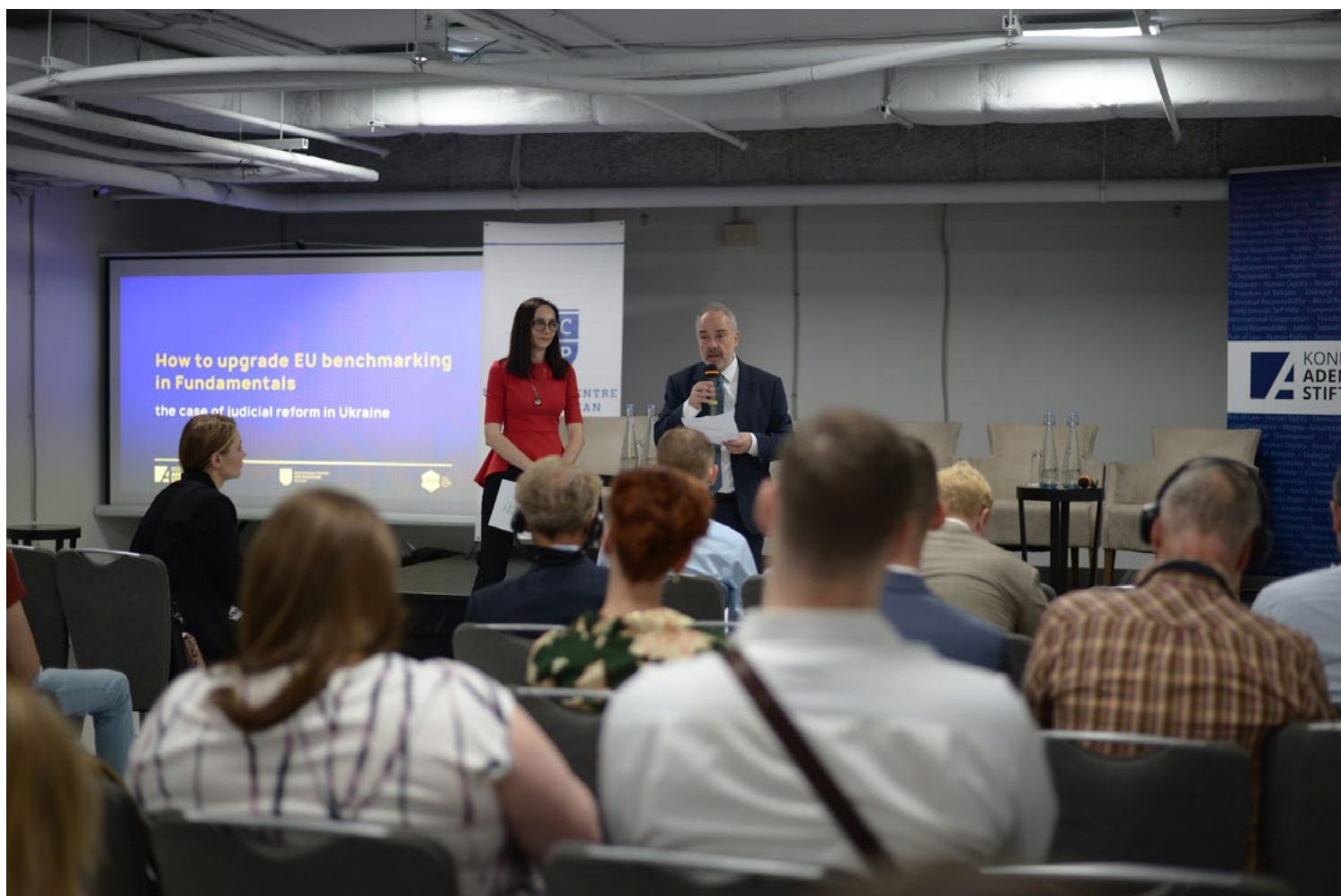
- Роман Смалюк, експерт «Центру політико-правових реформ»,
- Нестор Барчук, менеджер з міжнародних зв'язків «Фундації DEJURE»,
- Поліна Лі, радниця Віце-прем'єр міністра з європейської та євроатлантичної інтеграції,
- Людмила Сугак, заступниця міністра юстиції з питань європейської інтеграції,
- Роман Маселко, член Вищої ради правосуддя,
- Руслан Сидорович, заступник голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів.
- Вступне слово виголосив Томас Біррінгер, керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

На події обговорили шляхи підвищення ефективності переговорного процесу з ЄС щодо вступу, який почнеться незабаром. Говорили також і про переосмислення підходу до формулювання цільових індикаторів у кластері Фундаментальних реформ для України на прикладі судової реформи.

«Ситуація з фундаментальними реформами особлива тим, що до них прив'язані усі інші переговорні кластери. Є ризик надовго зупинитися без суттєвого прогресу. Тому дуже важливо у переговорах переконувати європейських колег у необхідності формулювання чітких критеріїв, згідно яких ми будемо виконувати фундаментальні реформи швидко і якісно», - зазначила виконавча директорка Українського центру європейської політики Любов Акуленко.

До слова, дослідження зроблено у колаборації із «Центром політико-правових реформ».

Яким буде склад команди у переговорах ЄС щодо вступу? Прокоментувала радниця Віце-прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Поліна Лі: «Ми передбачаємо, що переговорний процес буде дуже інклюзивним, із залученням

основних національних стейкхолдерів. Провідна роль належатиме громадянському суспільству, яке володіє необхідною експертизою та готове сприяти переговорному процесу, зокрема шляхом підготовки аналітичних матеріалів та досліджень».

За матеріалами дослідження вийшла публікація Олександри Булани, Сніжани Дяченко і Вікторії Мельник «Чому бенчмаркінг ЄС щодо верховенства права потребує перегляду» / «[Why the EU benchmarking on the rule of law needs to be revisited](#)» - у виданні EURACTIVE.

Отже, ми провели дослідження, що дозволило виявити окремі проблеми в судовій системі, які повинні бути вирішені в межах євроінтеграційного процесу для побудови незалежного, ефективного, професійного та добросовісного правосуддя в Україні.

«[Інституційна модель переговорів про вступ до ЄС: уроки для України](#)» - ще одне наше фундаментальне дослідження.

У 2025 році Україна виходить на наступний етап європейської інтеграції, набагато складніший - з політичного, нормотворчого та технічного оглядів (якщо порівнювати з Угодою про асоціацію). Успіх переговорів про вступ залежатиме не тільки від майстерності переговорної команди (не применшуючи важливість цієї ланки вступного процесу), але в більшій мірі від спроможності держави створити і підтримувати ефективну внутрішню інституційну структуру переговорів, а саме спеціальні інститути і систему координації органів влади, які будуть супроводжувати процес переговорів про вступ до ЄС і формувати та захищати переговорні позиції України.

У цьому дослідженні ми намагалися:

- ґрунтовно дослідити досвід інших країн-кандидатів на вступ до ЄС, як колишніх (країни, що вступили до ЄС), так і чинних (перебувають на різних етапах вступу) і систематизувати та виділити як головні фактори успіху, так і «червоні лінії» на переговорах з ЄС і т.д.;

- дати критичну оцінку процесу формуванню інституційної структури переговорів в Україні, що розпочався з літа 2024 року;
- надати рекомендації щодо кроків, які необхідно здійснити для побудови сталої та ефективної інституційної структури переговорів в рамках ширшої реформи публічної адміністрації.

Дослідження спонукало виокремити ключові висновки. Ось деякі з них:

I. Досвід інших країн-кандидатів надав змогу ідентифікувати ключові елементи (та їх функції) інституційної структури переговорів, важливі для успішного ведення перемовин з ЄС, а саме:

- Орган політичної координації найвищого рівня: відповідальний за остаточне узгодження стратегії переговорів та внутрішніх євроінтеграційних реформ. Дає фінальне «зелене світло» переговорним позиціям і знаходить компроміси для особливо складних або крос-секторальних питань.
- Головний переговорник (переговорна команда): здійснює, власне, ведення переговорів з ЄС, але також і збалансування вимог ЄС та інтересів груп впливу всередині країни.
- Орган міжвідомчої (технічної координації): зазвичай це урядова структура, що спеціально створена для планування, контролю роботи та координації позицій інших суто секторальних міністерств/органів влади, а також надання останнім підтримки для ведення технічної комунікації зі своїми візаві з ЄС. Також є носієм бюрократичної інституційної пам'яті переговорів на рівні уряду і запобіжником від надмірної політизації переговорного процесу.
- Робочі групи - міністерства: це секторальні «елементи» та головний «двигун» внутрішнього процесу наближення законодавства та створення переговорних позицій. Організовані відповідно до поділу методології розширення на глави *acquis* ЄС, ключову роль в робочих групах відіграють команди євроінтеграційних

департаментів міністерств, що впроваджують відповідні політики на низовому рівні.

- Парламент: приймає необхідні зміни до корпусу національного законодавства та бере участь в обговоренні переговорних позицій, але також контролює й якість урядових пропозицій та веде міжпарламентську дипломатію із державами-членами ЄС щодо підтримки вступу країни-кандидата.
- Неурядові актори (ГО, бізнес-асоціації, наукові установи, незалежні експерти і т.д.): крім *watchdog*-функції також є важливим джерелом зовнішньої експертизи для уряду.

II. Ключові уроки із досвіду ведення переговорів інших країн-кандидатів:

- Початковим фактором успіху роботи будь-якої інституційної структури переговорів є наявність у країни чіткої стратегії інтеграції. Для подальшого успіху процес вступу до ЄС повинен отримати чітке політичне лідерство і «арбітра останньої інстанції» (як правило, це прем'єр), який візьме на себе відповідальність за реалізацію непопулярних рішень, що потребують значних витрат. Це ключовий елемент побудови взаємної довіри з ЄС.
- Політичний координаційний механізм вступного процесу має знайти правильний баланс між «вертикальною» централізацією і «горизонтальною» координацією між секторальними міністерствами. Останній процес повинен бути сталим і захищеним від впливу виборчих циклів (наприклад, така координація може бути «кластерною» і здійснюватись технократичними профільними державними секретарями).
- Важливо визначити коректне місце в урядовій ієрархії урядового органу (офісу), який буде міжвідомчим координатором роботи (процесів) на рівні робочих груп. Місце такого офісу в структурі уряду повинно давати йому достатні повноваження та ресурси, щоб впливати на міністерства і вести професійну комунікацію з ЄС.

- Як не парадоксально, головний переговорник є здебільшого «внутрішнім комунікатором», його головна функція – переконати внутрішніх акторів погодитись на реалістичну планку галузевих запитів в переговорних позиціях, і, таким чином, підвищити шанси на успіх на перемовинах з ЄС.
- Поєднання функцій головного переговорника і політичного очільника євроінтеграційного процесу в одній особі створює ризики послаблення координації переговорів – через фізичну неспроможність однієї людини ефективно здійснювати ці два дуже інтенсивні (з огляду на витрачені ресурси та час) напрями вступного процесу.
- Правильна технічна координація переговорного процесу на рівні робочих груп (між очільниками євроінтеграційних департаментів міністерств) є ключем до якісного і швидкого процесу наближення країни до стандартів ЄС та підготовки якісних переговорних позицій.
- На рівні міністерських команд критично забезпечити сталість фахового ядра держслужбовців, що супроводжують роботу робочих груп, і створити систему адекватної мотивації цієї категорії державних службовців.
- Залучення Парламенту до переговорного процесу є важливим для його прозорості і підзвітності, але також бажано уникати і надмірної політизації переговорного процесу. Долучення Парламенту до розробки переговорних позицій залежить від його спроможності надати відповідну експертизу.
- Залучення неурядових акторів сприяє не тільки кращій прозорості переговорного процесу, але і дозволяє організувати трансфер експертизи від неурядових гравців до уряду за умови уникнення ситуацій, коли це призводить до конфліктних ситуацій чи затягування процесу обговорення варіантів.

III. Україна станом на осінь 2024 року створила досить централізовану модель інституційної структури переговорів із концентрацією всіх головних елементів переговорної системи на одній особі - Віцепрем'єр-міністрі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України-міністрі юстиції - що одночасно очолює:

- Переговорну делегацію України.
- Вищий політичний координаційний орган - Міжвідомчу робочу групу з питань забезпечення переговорного процесу.
- (Також контролює) Урядовий (технічний) офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.
- (Теж) очолює Міністерство юстиції, що є ключовим для ведення переговорів з кластеру «Фундаментальні реформи».

З іншого боку, обрана модель є досить інклюзивною - з огляду долучення Парламенту, бізнесу та неурядового сектору до процесу обговорення і розробки переговорних позицій. Така модель несе в собі як певні переваги, так і ризики (детально проаналізовані у тексті аналітичної роботи), але робити певні висновки щодо її ефективності ще дуже рано. Зараз лише можна сказати, що її централізований і гнучкий характер може сприяти швидкому й успішному старту переговорного процесу, однак спроможність цієї структури забезпечити сталу підтримку досить складного «вступного марафону» є під сумнівом.

Також формування інституційної структури переговорів повинно бути узгоджено із ширшою реформою публічної адміністрації, яка сама по собі є одним із розділів (та індикаторів успіху) вступного процесу.

Ця реформа відійшла на задній план в останні роки, тому повинна бути відновлена якнайшвидше, щоб забезпечити достатній рівень спроможності уряду до ведення складних секторальних перемовин, а також гармонізувати його структуру і чіткий розподіл компетенцій між міністерствами й іншими державними органами.

IV. Загальний висновок:

Виходячи із вже накопиченого досвіду інших країн-кандидатів та ширших цілей реформи публічної адміністрації доцільно подальше переосмислення ролі й функціоналу інституційної структури переговорів. Необхідно здійснити термінові кроки із посилення її спроможності до моменту відкриття суто галузевих переговорних кластерів, що слідують за кластером фундаментальних реформ.

Вступний процес повинен отримати чітке політичне лідерство на найвищому рівні і одночасно бути убезпеченим від впливу популізму, а інституційна структура – після остаточного формування – бути захищеною від шоків змін як запобіжника від суттєвих переривань/затримок у вступного процесу і руйнування довіри зі сторони ЄС (виходячи із досвіду вступу деяких країн Західних Балкан).

З огляду на виклики (брак ресурсів та специфічної експертизи), з якими стикаються уряд та чинна система державного управління, ЄС повинен надати суттєву і швидку експертну, технічну і фінансову підтримку, спрямовану на завершення

реформи публічного врядування в Україні і посилення спроможності міністерств та інших ЦОВВ до супроводження процесу переговорів на рівні робочих груп.

Це дослідження було презентовано в рамках публічного обговорення «**“Fundamentals” для успішних вступних переговорів з ЄС**», що відбулося 26 листопада у Києві. Його організували ГО «Український центр європейської політики» (УЦСП), Центр політико-правових реформ (ЦППР) та Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ (Коаліція РПР) за підтримки Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Власне, під час публічного обговорення й були презентовані згадані ключові висновки нашого аналітичного дослідження «Інституційна модель переговорів про вступ до ЄС: уроки для України». Хоч вступ до ЄС країн-кандидатів і відбувався у різний час (і триває зараз для деяких країн-кандидатів), і переговорні структури будувалися, виходячи з національної специфіки системи державного управління, проте з їх досвіду можна зробити ряд ключових висновків, які будуть корисними для розуміння побудови основних елементів переговорного процесу та уникнення критичних помилок, що його супроводжують.

До слова, на подію були запрошені одні з найкращих закордонних експертів, які мають великий досвід участі в переговорному процесі з ЄС. Також вони спеціалізуються на тому, як залучати громадянське суспільство у переговорний процес. Зокрема: Срджан Майстанович, голова правління Центру європейської політики, Белград, Сербія та Наум Локоскі, комунікаційник Інституту європейської політики, Скоп'є, Північна Македонія.

Серед інших учасників:

- Ремі Дюфло, заступник Голови Представництва ЄС в Україні,
- Вадим Галайчук, заступник голова Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу,
- Томас Біррінгер, керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні,
- Дмитро Науменко, старший аналітик Українського центру європейської політики,

- Ігор Коліушко, голова правління “Центру політико-правових реформ”,
- Вікторія Марчук, заступниця гендиректора Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції.
- Модератором виступила Любов Акуленко, виконавчий директор Українського центру європейської політики.

Ми дискутували про практичний досвід інших країн-кандидатів в члени ЄС у веденні переговорів щодо вступу, дискутували як побудувати ефективну та дієву структуру переговорів та долучити до цього процесу представників громадянського суспільства.

Зокрема, Срджан Майстанович поділився своїм досвідом участі у переговорній групі щодо вступу Сербії до ЄС.

Срджан близько 20 років був заступником голови переговорної групи та володіє широкою інформацією й знаннями щодо ведення переговорів у практичній площині, тому й говорив про:

- як забезпечити стабільність та ефективність переговорного процесу з ЄС щодо вступу
- чому євроінтеграційний процес – справа не тільки уряду чи парламенту, але й усього суспільства про важливість підходу до процесу вступу як до інвестицій у майбутнє країни, а не витрат, які обов'язково будуть
- як зробити Єврокомісію своїм основним союзником на шляху до вступу
- чого точно не варто робити, аби уникнути загроз, які негативно вплинуть на процес вступу.

Любов Акуленко продовжила: «Реформа державного управління є фундаментальною для подальшої європейської інтеграції України».

«Україна має потужну підтримку європейської інтеграції як з боку наших європейських партнерів, так і з боку українського народу. У процесі скринінгу переговорна база країни продемонструвала свою ефективність, і Україна вже готова до відкриття переговорних кластерів. Проте ми усвідомлюємо кілька ризиків, пов'язаних із темпами процесу євроінтеграції. У деяких сферах очевидно, що Україні потрібен додатковий час для повної підготовки до вступу в ЄС», - зазначив Вадим Галайчук, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

«Фонд Конрада Аденауера є сильною проєвропейською установою. Ми прагнемо зміцнити ЄС і підтримати шлях України до членства в ЄС. Проте Україні ще належить виконати значну роботу», - зауважив Томас Біррінгер, керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

МІЖНАРОДНА АДВОКАЦІЯ

Торік члени команди УЦЄП здійснили низку адвокаційних візитів до європейських столиць задля підтримки переговорного процесу між Україною та ЄС.

Міжнародна адвокація – новий напрям у діяльності Українського центру європейської політики. Він зумовлений подіями в країні та регіоні.

Наші адвокаційні поїздки мали нам меті переконати країни-члени ЄС у необхідності відкриття переговорів про вступ України до ЄС. Мабуть, можна вважати, що в підсумку

проект сприяв позитивному рішенням країн-членів щодо початку вступних переговорів. Хоча це рішення, безумно, не стало заслугою лише наших поїздок разом із представниками Ради зовнішньої політики «Українська призма», експертів із Українського клубу аграрного бізнесу та Центру політико-правових реформ за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», однак його реалізація допомогла діяти організаціям громадянського суспільства у синергії з українською владою для досягнення позитивного результату.

Nyheter

Viktoria Melnyk och Lyubov Akulenko på Stockholmskonferens och en tillfällig press från krigets Ryssland. Foto: Magnus Holmström/Noordman

"Vi behöver hjälp för att bli en riktig demokrati"

Ukraina har blivit starkare – tack vare Putin. Det säger två ukrainska EU-experter som menar att ryssens omfattande korruption är överlevnad. Och så efterlyser de tydligare krav från Bryssel.

Det är inte ofta man hör om Ukraina som utvecklingsland. Men på EU-projektningar från EU. Men så är inte Ukraina ett land som andra. Vi har en annerlunda kultur än så. Man måste komma ihåg att vi var det av Sovjetunionen i slutet av 80- och ryssarna föredro alla. Så något föredrag om hos oss behövs det tydliga regler, säger Lyubov Akulenko och förklarar att det lätt blir så när allt tidigare besluten av staten.

Akulenko tar ett exempel. Hon är chef för tankesmedjan Ukrainian Centre for European Policy and Expert på det reformarbete Ukraina behöver genomföra för att kunna bli medlem i EU i framtiden. På fabriken användes ett slagg golv, samma överallt. Ingen behövde vilja, så var regelbort. Men EU bygger på principer. Det måste ramar och så får företagen själva avgöra hur de ska uppfylla kraven, säger Lyubov Akulenko och tillägger att ett och det är svårt om man inte vet hur.

Hon skulle återföra gärna vilja att Ukraina får en tydlig strategi av Bryssel. Där det inte bara specificeras vad landet behöver göra på sin väg mot ett medlemskap, utan vill även att Kiev får såld kring hur kraven kan uppfyllas. Lyubov Akulenko betonar att

det nu finns ett historiskt tillfälle för Ryssland i Ukraina. Att samhället för första gången genomgår en av vilja att verkligen reformeras i 190-talet.

Och att anledningen är Rysslands president Vladimir Putin. Det tar emot att säga, men Putin gör oss starkare. Det är han som genom sin negativa kraft för oss närmare EU, eftersom han är så brutalt. Vi har sagt vad säger Lyubov Akulenko och för meddelat från Viktoria Melnyk som siteras nedan.

Aven hon säger att det är "ack vare" Ryssland som landet nu står mer starkt. För en vilja vänta Ukraina krypta sina hand västerut, medan den fötra delen var mer Moskva-riktig.

En splittring som Ryssland enligt Viktoria Melnyk har underblåst sedan Ukrainas självständighet 1991.

Men så är det alltid inte längre. Den ryska utopiska utvecklingen är bröta. Det är att människor har fört och nu brändes naturligt, men framför allt för att Putin har gjort oss starkare och emot oss, säger Viktoria Melnyk.

En rysk och så vidare i affärer. För i dag uppger 90 procent av alla ukrainare att de vill att landet ska gå med i EU innan kriget vill bli den första föregång i den första, grundläggande delen, inte EU-anslutningens verksamheten och gå med i unionen.

Vi vet förstås inte hur det ser ut i de ockuperade områdena. Där kan man bli såklart att man uttrycker stöd för Ukraina, så det

går inte att fråga vad de tycker om EU, säger Viktoria Melnyk som är advokat och som granskat hur Ukrainas lagar och rättsystem behövs förändras.

Hon berättar gratis om de svårigheter som kan uppstå om – fast hon säger givetvis inte – Ukraina får tillåta de ryska krigsopererade områdena. Sågar att det kommer att vara djupa traumatiska människor som blivit utslagna med rysk propaganda, som att utvärdera hela samhället i dem.

”

Det är han som genom sin negativa kraft för oss närmare EU, eftersom han är så brutal.

Lyubov Akulenko, om att Putin gör dem starkare.

Och budskap som är betydligt värre än så. Lyubov Akulenko tar vid. Jag pratade med en ung kvinna vars mamma är bos i Ukraina. Hon var givetvis glad att mamman lever, men så att det är svårt att kommunicera med henne eftersom mamman är övertygad om att vi i väst är i väst av landet med sådant här.

Det kan låta lugnt i era öron, men för dem är det inget såklart. Ryssland har i många år spritt

narativet att vi från västra Ukraina är bara barn och vi ska tro på det, säger Lyubov Akulenko.

Historien för oss till en era som finns på riktiga håll i EU. Även om en majoritet av medlemarna i de 27 medlemsländerna är för att Ukraina inte ska bli medlem, så finns det ukrainska medborgare, så finns det inflytelserna. Nu måste vi implementera lagen och få med hela befolkningen på medlemsnivå. Alla måste förstå att om du så gör läkaren en checklista, så är det korruption, säger Melnyk.

Båda experterna är ändå överens om att det är viktigt eftersom mycket för Ukraina att göra för att så snabbt kunna bli medlem i EU.

Frankrike vill gå till rättsstyret. De reformer som redan startat har stannat av och dektionen saknar vi 2 000 domare. Vi hoppas att EU-kommissionen startar sin genomgång av rättsstyret och att de verkligen sätter press på EU.

De uppgär båda om en gång att Ukraina behöver en tydlig strategi från Bryssel – och målbara mål för att kunna röra sig framåt.

Har Bryssel förstått att Ukraina behöver tydligare krav? – Nej. Men vi förklarar för dem att det är ett perfekt tillfälle att få genom reformer oss. Men vi behöver hjälp för att bli en riktig demokrati, säger Lyubov Akulenko.

Viktoria Melnyk nickar. Vi vill verkligen gå med i EU och vi vill utveckla vårt land. Ukraina kommer att bli en pålitlig partner. Vi kommer inte att bli ett stort Ungarn, säger hon.

Therese Larsson Hultin

Fakta | Ett land som knackar på dörren

- Ukraina ansökte om EU-medlemskap i februari 2022 och beviljades status som kandidatland i juni 2022
- I december 2023 beslutade EU-ländernas ledare att inleda anslutningsförhandlingar, efter att Ungarns premiärminister Viktor Orbán valt att lämna rummet under anslutningskonferensen
- I bakgrundsarbete uppges utvärdera och implementera i EU att de gärna väntar med att börja diskussionerna om Ukraina, och vill som behövs göras, till efter EU-parlamentets beslut den 9 juni. Allt för att medlemskapet inte ska bli ett slagträ i valdebatten.

Som att det finns en särskild betydelse med svenska åklagare som bara arbetar med korruption. Det finns en anti-korruptionsmyndighet där de som vill ha hjälp av internationella partners. Delegationen måste alla ställigt ansöka, på alla nivåer, deklarerar sina utgifter digitalt.

Vi har lagförändringar och inflytelserna. Nu måste vi implementera lagen och få med hela befolkningen på medlemsnivå. Alla måste förstå att om du så gör läkaren en checklista, så är det korruption, säger Melnyk.

Båda experterna är ändå överens om att det är viktigt eftersom mycket för Ukraina att göra för att så snabbt kunna bli medlem i EU. Frankrike vill gå till rättsstyret. De reformer som redan startat har stannat av och dektionen saknar vi 2 000 domare. Vi hoppas att EU-kommissionen startar sin genomgång av rättsstyret och att de verkligen sätter press på EU.

De uppgär båda om en gång att Ukraina behöver en tydlig strategi från Bryssel – och målbara mål för att kunna röra sig framåt.

Har Bryssel förstått att Ukraina behöver tydligare krav? – Nej. Men vi förklarar för dem att det är ett perfekt tillfälle att få genom reformer oss. Men vi behöver hjälp för att bli en riktig demokrati, säger Lyubov Akulenko.

Viktoria Melnyk nickar. Vi vill verkligen gå med i EU och vi vill utveckla vårt land. Ukraina kommer att bli en pålitlig partner. Vi kommer inte att bli ett stort Ungarn, säger hon.

Therese Larsson Hultin

A тим часом ми продовжуємо розвінчувати міфи та стереотипи щодо України в європейських медіа. Зокрема, ми дали інтерв'ю шведському виданню Svenska Dagbladet - SvD.

Наші основні меседжі прості – імідж «тотально корумпованої країни» сильно перебільшений та стереотипизований російською пропагандою, Україна справді серйозно готується до вступу в ЄС, а Брюссель має сформулювати чіткі вимоги, адже в силу історичних особливостей ми потребуємо іншого підходу до інтеграції.

На цьому шляху ми не зупинимось і продовжимо інформувати європейську спільноту про реальний стан справ. Особливо зараз, в умовах жорстокої агресії росії.

1 березня виконавча директорка Українського центру європейської політики Любов Акулєнко взяла участь у публічній дискусії «Ukraine's path to the EU and Polish-Ukrainian cooperation/Шлях України до ЄС та польсько-українська співпраця», організованій польським центром Мерошевського.

Як себе бачить Україна в ЄС? На які сектори економіки робитиме ставку? Чи задумуються поляки над тим, що таким блокуванням переорієнтують український бізнес на інші ринки світу? Чи готова Україна підтримувати польське бачення щодо реформи ЄС? Користь досвіду польського вступу до ЄС для України. Ці та інші питання піднімалися на зустрічі.

У ході дискусії Любов Акулєнко звернула увагу зокрема на ось що:

1. Наша структура експорту змінилась. Ми втратили більшість важкої металургії і тому тепер аграрний експорт домінує. Він постійно падає. До війни був \$27 млрд., зараз \$20 млрд..
2. Для війни важлива логістика, яка зараз порушена. Польські перевізники готові їздити лише до Львова.
3. Росія дуже успішна у веденні гібридних воєн і просування своїх наративів. Ситуація на кордоні координується польською партією «Конфедерація» (партія правих популістів, що активно виступає проти «українізації Польщі»), які просувають російські наративи і підривають співпрацю між нашими країнами. Цей процес небезпечний з огляду безпеки. Зараз це не про торгівлю.

4. На даному етапі ЄС запропонував Україні політичне вікно можливостей і відкрив переговори для вступу. Вступ - це завжди суміш політики і технократії. Наразі у нас період для зміни певних технократичних моментів в частині методології розширення ЄС. Найскладнішим є розділ про Фундаментальні реформи. І уже зараз варто розпочинати дискусію про те, що підхід до формування так званих «бенчмарків» має тепер містити більше чіткості і давати змогу країні-кандидату (в нашому випадку - Україні) розуміти обсяг вимог, над якими доведеться працювати. Дуже важливо, щоб вони ще й враховували національну специфіку.

11 березня відбувся адвокаційний візит українських експертів, серед яких були і Любов Акуленко та Сніжана Дяченко з УЦЄП, до Брюсселю, Бельгія. У програмі: зустрічі із представниками Європейської комісії, президентом Європейського економічного соціального комітету Олівером Рьопке, представниками EEAS Петрою Гомбалою та її командою, представниками аналітичного центру CEPS Тінатін Ахвледіані та Маклом Емерсоном.

«Прийшли на зустріч в Єврокомісію, а наше дослідження роздрукували на принтері... Це дає віру в те, що ідеї, які ми запропонували щодо так званих "benchmarks" для судової реформи, знайдуть підтримку як серед європейських політиків і посадовців, так і серед українських», - із нотаток про візит Любов Акуленко.

12–13 березня наші експерти відвідали Гаагу, Нідерланди.

У межах адвокаційного візиту до Голландії, зокрема, до Гааги, відбулися зустрічі із представниками тамтешнього МЗС, Гаазького центру стратегічних досліджень. Також був організований круглий стіл за участю експертів з міжнародних відносин центру Clingendael. До слова, один з аналітиків центру розповів, що посилався на наше дослідження, комунікуючи із донорською організацією для отримання фінансування. Інша аналітикиня зауважила, мовляв, їй подобається наша ідея щодо чіткого формулювання «цільових індикаторів» (benchmarks) в кластері Фундаментальні реформи, і що було би цікаво з нами попрацювати в цій сфері. Радіємо, що ідея шириться Європою. Якщо нам бодай трішки

вдасться змінити методологію розширення в частині Фундаментальних реформ для України, це буде поступ!

Тепер про саму країну. Нідерланди себе позиціонують як наші послідовні союзники. Більше 60% населення вважають, що повномасштабне вторгнення росії в Україну – це їхня війна. Такий ж рівень підтримки демонструють політики – біля 2/3 депутатів.

Щодо політики розширення ЄС, то вона деполітизована і сприймається суто як технічний процес, який має бути Strict/Fair/Engaged. Тому в цьому питанні краще використовувати термін – трансформація.

Для Нідерландів важливе питання Верховенства права. Вони готові надавати нам підтримку в цьому напрямку. А з іншої сторони – будуть дуже прискіпливо слідкувати за виконанням Україною реформ в рамках кластеру “Фундаментальні реформи”. Європейська інтеграція – це не просто механічне виконання завдань, це зміна правил на практиці.

Аграрне ж питання – складне, яке справді небезпечно ставити. Коаліція в парламенті розвалилась саме через фермерське питання

і намагання ЄС запровадити Зелений курс. Уряд притискає фермерів і викуповує у них землі (досі до кінця незрозумілі причини такої політики). Наразі зрозуміло, що існуюча нідерландська аграрна модель себе вичерпала. Є великі проблеми із землею. Перш за все, тому що її обмаль. Держава отримує її шляхом осушення моря. Через всі ці проблеми уряд прем'єра Рютте сильно ослаблений. Популярність набирає партія фермерів. І минулого року, коли в Нідерланди приїжджав Володимир Зеленський, представники згаданої партії не прийшли з ним на зустріч. На нашу думку, в майбутньому ми можемо мати з ними непрості ситуації для вирішення...

Проте нідерландські дослідники позитивно ставляться до нас. Готові співпрацювати з нами, ділитись досвідом та спільно розробляти нові рішення. У них є відчуття, що українці набагато активніші на відміну від Західних Балкан. Інше їхнє відчуття – настав час для певних змін в європейській політиці розширення, тому їм цікаво чути і обговорювати з нами ці нові ідеї. Вони є нашими потенційними союзниками і, співпрацюючи з ними, ми зможемо мати надійну експертну підтримку для посилення нашого руху до повноцінного членства в ЄС.

14–15 березня наша команда з адвокаційним візитом відвідала Копенгаген, Данія.

Данія є безумовним лідером серед групи нордичних країн. Тут пам'ятають радянську окупацію, оскільки на одному із північних островів Данії були росіяни під час Другої світової війни. Це один із аргументів, який впливає на підтримку України під час війни, що так широко демонструє Данія.

Те, що Данія зробила для українських біженців, вона ніколи не робила ні для кого раніше. Данія хоче вивчати Україну і для цього буде впроваджувати різні програми в університетах саме для українців, що будуть досліджувати Україну. Які причини такої потужної підтримки? Одна із відповідей: «Ми заможна країна і співпереживати за тих, хто страждає, – це нормально, як і нормально допомагати цим людям».

Данці дуже задоволені тим, як євроінтеграція вплинула на Балтійські країни. Вони готові вболівати за нас і підтримувати нас, якщо ми покажемо, що хочемо бути такими, як балтійські країни. Ми більше схожі на Східну та Центральну Європу, але порівняння з Балтикою можна зрозуміти, адже вони наближені територіально.

Багато хто з наших переселенців вже працюють і активно інтегруються в данське суспільство. Останні опитування в Данії показують, що більше 50% українців планують залишитись там після закінчення війни. Данія дуже задоволена тим, як інтегруються українці, і швидше за все, тих українців, які працевлаштовуються, не будуть тим чи іншим чином мотивувати повернутися додому. Однак існують жорсткі вимоги для того, щоби там залишитися. Одна з них – дуже висока зарплата. Якщо не досягаються показники, то застосовуватимуться заходи щодо повернення назад. А саме – грошова винагорода.

Країна раніше взагалі не сприймала ідею розширення. Тепер цю ідею держава підтримує. Данське МЗС уже зараз готується до головування країни в Європейській раді, яке почнеться з 2025 року. Наразі їх цікавить питання українського агро і його вплив на аграрну політику в ЄС. Данці стверджують, що вони збільшили свої доходи від вступу Східної Європи до ЄС. Припускаємо, що і нам варто готувати такі підрахунки.

«У Данії важливою є думка незалежних експертів та дослідників. Їм дуже довіряє данське суспільство. Після того, як офіційні особи дають коментарі пресі, ці питання ж відразу коментуються незалежними данськими дослідниками. Їхня думка завжди незалежна і часто не співпадає з урядовою. Тому нам важливо співпрацювати із данськими дослідниками», - резюмує виконавча директорка Любов Акуленко.

13 травня аналітикиня Сніжана Дяченко взяла участь у конференції «Розширення ЄС 20 років потому: уроки і перспективи», організованій в Парижі, Франція Центром міжнародних досліджень Science Po у партнерстві з Центром Жака Делора.

Експерти з ЄС і країн-кандидатів говорили про те, як найбільше розширення ЄС вплинуло на його зовнішню політику, і які трансформації відбулися в країнах Центрально-Східної Європи з огляду на суспільні й зовнішньополітичні тренди. Окрема панель була присвячена суспільній думці щодо розширення в ЄС і в країнах Західних Балкан, а також «українському моменту» і його впливу на перспективи подальших розширень.

Головні висновки з конференції:

- Французи категорично проти швидкого (fast-track) вступу, оскільки вважають це може завадити якісному проведенню реформ у сфері верховенства права.
- На конференції неодноразово звучало, якщо ЄС серйозно налаштований на вступ України, він має також зрушити з місця Балканські країни. Термін 2030 найбільш реалістичним є для Чорногорії.
- Враховуючи роль східноєвропейських країн ЄС у підтримці політики розширення, центр тяжіння ЄС дійсно зміщується на Схід. Але цей рух радше геополітичний, інституції й економічна міць лишаються на Заході.
- Криза демократії в країнах Центрально-Східної Європи не є наслідком невдалої політики розширення, а слабого інструменту ЄС, який би запобіг відкату реформ після розширення.
- Французи критикують «big bang» розширення (вступ країн групами) і вважають кращим підхід «regatta», коли країни приєднуються до ЄС залежно від готовності.

- Якщо говорити про суспільну думку у Франції і загалом у країнах ЄС, про розширення ніхто не говорить. Населення країн-членів поки не готують до потенційного приєднання нових країн-членів до ЄС.
- Конкретно щодо України, французи занепокоєні тим, що проведені реформи є нестійкими. Для них важливо бачити, що реформи дійсно працюють (track-record).
- Інше питання - як країна у стані війни може готуватися до вступу в ЄС, та чи буде готова Україна віддати частину свого суверенітету (який вона зараз відчайдушно захищає) інституціям ЄС. Тобто, французам необхідно пояснювати, що хоча війна створює невизначеність, Україна все ж може продовжувати євроінтеграційні реформи за умови підтримки з боку ЄС. Разом з цим, це питання підкреслює необхідність чесної комунікації уряду про євроінтеграцію серед українців.

11–12 червня у Берліні, Німеччина відбулася Конференція з відновлення України (Ukraine Recovery Conference – URC2024).

Любов Акуленко, виконавча директорка УЦСП, була серед учасників конференції та ділилася своїми інсайдами з цього важливого для України заходу:

- Загалом на конференції звучали лише позитивні повідомлення щодо підтримки України. Їх можна розділити на 2 блоки – безпекова підтримка і шлях до ЄС.

Безпекові повідомлення щодо захисту України та ЄС озвучували в основному наші сусіди зі Східної Європи, країни Балтії, Італія та Німеччина. Радослав Сікорський звернув увагу на те, що північний і східний кордони Польщі межують з Росією та Білоруссю. Південно-східний кордон межує з Україною, в якій йде війна. Небезпека дуже близько знаходиться до кордону ЄС. Прем'єр-міністерка Литви Інґріда Сімоніте відзначила, що Путін готовий до довгої конфронтації і не відступить, бо для нього це означатиме політичну смерть. І саме тому Європа має бути готова все більше переходити через ті червоні безпекові лінії, які вона була не

готова переступати раніше. Міністр закордонних справ Італії Антоніо Таяні зазначив, що перше стратегічне завдання для Європи – захистити повітряний простір України. Враховуючи, що наступного року URC буде проходити в Італії, можливо, у нас буде більше зброї для захисту нашого неба.

- Фундаментальні реформи та євроінтеграція

Є країни, які теж говорять про безпекове питання, але ж відразу наголошують на важливості судової та антикорупційної реформ. Прем'єр-міністерка Естонії Кая Каллас сказала, що всі країни, які вступали до ЄС, мали значне підвищення ВВП і секрет підвищення полягав в тому, що почались активні надходження приватних інвесторів. Але інвестори ніколи не зайдуть, якщо не буде незалежних судів. Я припускаю, що естонці пам'ятають про неприємні історії для їхніх інвесторів в Україні. Німецька міністерка з питань Європи Анна Люрман, виступаючи, сказала, що наразі триває війна між верховенством права і верховенством сили. Це означає, що Німеччина покладає великі надії на те, що наша система верховенства права буде така ж, як і в ЄС.

- Євроінтеграція, регіональна співпраця і Україна як частина ЄС

Таких повідомлень не було багато, що означає: наші сусіди та інші країни ЄС ще не повністю розглядають нас частиною європейського економічного простору – з тим, щоб уже не конкурувати з нами, а розбудовувати спільні проекти. Міністерка закордонних справ Румунії Лумініта-Теодора Одобеску звернула увагу на те, скільки вони зробили як країна для подолання зернової кризи в Україні, а саме – побудова окремої автотраси через Молдову для транзиту зерна, побудова моста через річку Тису, створення додаткових пунктів пропуску на кордоні, збільшення пропускної спроможності порту Констанци. Раніше ми завжди були їхніми конкурентами з багатьох питань. На початку зернової кризи вони активно підтримували позицію Польщі, але зараз їхня риторика інша. Вона пояснила чому вони це роблять, мовляв, безпека України – це й їхня безпека і вони зацікавлені у відбудові України.

Виконавчий віце-президент Марос Сефковіч зазначив, що Україна виробляє сировину, яка важлива для європейської індустрії. Україна має одні з найбільших газових сховищ в Європі. Співпрацю з Україною варто розглядати в рамках стратегії win-win. Було би добре, якби все більше політиків з Європи дедалі більше бачили нас не лише як конкурентів, а як надійних партнерів не тільки у безпекових питаннях, а й в економічних.

19 червня у Відні, Австрія, відбулася експертна дискусія «Синергія країн-кандидатів для успішного членства в ЄС».

На подію ми запросили експертів з ЄС, Західних Балкан та України і Молдови. Наша мета полягала в тому, щоб спробувати побудувати експертну синергію між трьома регіонами, які в такому форматі ще не співпрацювали.

Ось декілька важливих ідей, що прозвучали на зустрічі:

- На даному етапі ЄС варто спрямувати 50% ресурсів на реформу державного управління в Україні. Тут не звучали теми корупція, судова реформа, а саме - державне управління, від якості якого будуть залежати і робота судової системи - чим якісніше система державного управління правління, тим потенційно менше звернень до судів. Це вперше на експертному рівні піднімається питання даної реформи як пріоритет, а не інші розкручені реформи. Озвучила це людина, яка 20 років пропрацювала на державній службі та була заступником директора Урядового офісу з євроінтеграції у Сербії. Було би добре, якби й в Україні та ЄС підняли це питання і почали рухати дану реформу. Без неї шансів на успішні переговори ми не матимемо. Також ми не маємо права на помилку. Якщо погано сконструюємо переговорну команду зараз на старті - міняти її під час переговорів буде найбільшою помилкою, яка відкине нас у часі. Тому зараз нам важливо вже розробити термінові кроки щодо реформи держуправління, які нададуть змогу збудувати максимально стійку й ефективну інституційну структуру для переговорів з ЄС.

- Спроможність ЄС до переговорів з нами не є такою високою, як ми думаємо. Ми завжди були скептичні, коли чули цю думку від української сторони. Але коли її озвучують люди, які відпрацювали багато років в переговорному процесі, це змушує задуматись. Найбільша проблема полягає в тому, що DG NEAR немає вузької експертизи щодо всіх переговорних кластерів, це більш координаційний орган. Вузьку експертизу мають профільні DG, такі як: DG JUST, DG SANTE, DG MOVE - саме з ними треба вести комунікацію. Колись кожен цей DG мав окремий відділ, який відповідав за переговори, зараз такого немає. В цьому й основна проблема спроможності ЄС в переговорах. Якщо ми це змінити не зможемо, то варто фокусуватись на цих профільних DG.
- Ми будемо вести переговори в середині України і з національними парламентами країн-членів ЄС і профільними міністерствами. Саме вони впливатимуть на позицію своїх країн під час голосування в Європейській раді. Тому тут теж треба тримати секторальний фокус співпраці, а не міжнародний. Було би добре, якби Верховна Рада активно включилась в цей процес і більше би цікавилась співпрацею із, наприклад, правовим комітетом Франції чи Німеччини. Парламентських груп дружби зараз буде недостатньо, адже вони теж зазвичай співпрацюють з комітетами з міжнародних питань.
- Кластер «Фундаментальні реформи» - єдиний кластер, який Єврокомісія не оцінює кількісно. Досі не розробили методологію, яка би надала цю можливість. Всі експерти зійшлись на тому, що якщо і далі цей кластер не матиме кількісних оцінок і більш чітких цільових індикаторів (benchmarks), рухатись до вступу буде складно. Якщо наразі цю проблему розуміють всі учасники нашої дискусії, а вони представляють різні країни, то, можливо, у нас є шанс змінити цей підхід. Принаймні ми в це віримо. В іншому випадку всі інші кластери будуть в пастці політичної невизначеності кластеру «Фундаментальні сфери».

28 серпня спільно ERSTE Foundation провели публічне обговорення на European Forum Alpbach на тему потенційної вигоди для ЄС від українського вступу. Подія відбулася в містечку Альпбах, Австрія.

Ділимося основними висновками, які можемо зробити після важливих розмов із європейськими колегами:

- Кожне розширення ЄС вимагає коштів, політичної волі і зміни політик ЄС. Україна не буде виключенням - аби нас інтегрувати, ЄС потрібні відповідні бюджети. Останні підрахунки Майкла Емерсона показують, що вартість українського розширення не коштуватиме ЄС дорожче, ніж останнє розширення країн Центрально-Східної Європи.
- Це розширення ЄС буде особливим, оскільки цього разу ЄС треба вирішити низку викликів - війна з Росією, кліматичні та міграційні виклики, зростання популізму. Криза завжди дає можливість перейти на інший рівень відносин.
- Багато експертів вважають, що найпроблемнішим питанням у переговорах з ЄС буде аграрне питання. Однак очевидно, що наразі найбільшим викликом є війна з росією. Поки ми це не вирішимо це питання, аграрне не матиме суттєвого значення.
- Згідно останніх підрахунків Ukrainian Agribusiness Club у випадку приєднання українського аграрного ринку до європейського, ЄС стане найбільшим постачальником аграрної продукції у світі і зможе контролювати цей ринок глобально.
- Складні відносини із сусідами. Ми повинні думати про те, як зробити так, щоб не експортувати українську пшеницю в Китай, де її переробляють на протеїн для тварин, а потім завозять в ЄС. Ми повинні думати про спільні виробництва на території ЄС для європейських фермерів і спільно самим робити протеїн.

19 вересня у Брюсселі, Бельгія виконавча директорка УЦСП Любов Акулєнко відвідала обговорення, організоване Фондом Конрада Аденауєра в Брюсселі спільно з Німецьким інститутом міжнародних відносин та безпеки. Тема розмови досить чутлива – управління в Україні під час війни.

Німецька дослідниця Сьюзан Стюарт презентувала свою роботу на цю тему. У неї чітко визначена проблема – надмірна концентрація владного впливу зосереджена в Офісі Президента. Нас, представників від України, попросили дати свою оцінку цій ситуації.

- По-перше, ми почали зі Світового дослідження цінностей, яке наша організація провела спільно з Infosariєnce у 2020 році. Згідно нього, політичні цінності українців не демонструють сильної підтримки інститутам влади, при цьому для українців дуже важливо жити в демократичній країні. До речі, цей показник стабільно зростає.

- По-друге, згідно дослідження, яке провів Центр Разумкова спільно з Інститутом Демократичних ініціатив Ілька Кучеріва на замовлення руху «Чесно», 59% українців вважають, що Президент здійснює надмірний тиск на Парламент і Уряд.
- Які можна з цього зробити висновки?

Надмірна централізація влади для України не є новим явищем. Ми вже маємо подібний досвід, і ці ситуації закінчувались майданами. В умовах війни суспільство не може собі дозволити корекцію влади подібним шляхом. Тому єдиний вихід з даної ситуації – є проведення Україною реформ в рамках Фундаментального кластера на шляху до членства в ЄС.

Окрім того, ЄС має зробити величезну ставку на реформу державного управління в Україні, адже без неї не буде сильної української переговорної команди, сильного Уряду та разом з ним спроможності державної машини управляти під час війни.

«Варто зазначити, що ми вперше були присутні на заході, де про концентрацію влади в Україні почали говорити відкрито в ЄС. Напевно, таких дискусій буде все більше, чим довше триває війна. Дуже важливо у ці складні часи почати реформу державного управління. Там ми продемонструємо європейцям, що централізація влади є вимушеною мірою в умовах відбиття агресії, а після завершення війни ми готові швидко поновити розвиток демократичних інституцій», - підсумувала Любов Акуленко.

26 вересня аналітикиня УЦЄП Сніжана Дяченко була учасником дискусії «Членство України в ЄС: економічний виклик чи можливість?», яка відбулася у Брюсселі, Бельгія.

Незважаючи на триваючу війну, руйнування, окупацію території, скорочення населення та інші економічні труднощі, членство України в ЄС відкриває перед об'єднанням певні можливості, деякі з яких можуть бути не одразу очевидними.

Україна має потенціал стати цінним партнером для країн-членів ЄС у ключових

секторах економіки, таких як сільське господарство, фармацевтична промисловість, енергетика, транспорт та видобуток критично важливої сировини.

Для України інтеграція до ЄС пропонує можливість зміцнити демократію, модернізувати економіку та допомогти у післявоєнному відновленні.

Водночас, членство України посилить глобальну геополітичну роль ЄС, сприяючи взаємній вигоді для обох партнерів з точки зору безпеки, економічного зростання та регіональної стабільності.

Адвокаційні візити зокрема дали змогу українським експертам поінформувати країни-члени ЄС і представників інституцій ЄС про об'єктивну готовність України до переговорів про вступ, а також запустити дискусію про перегляд підходу ЄС до формулювання цільових індикаторів у кластері "Фундаментальна реформи". Цю ідею також висловлюють європейські експерти, зокрема дослідники Carnegie і Bruegel.

Отримане фінансування

Донор	Розмір внеску донора (грн.)	Відсоток внеску донора
Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні	6 012 000	81, 89%
Міжнародний фонд «Відродження»	1 330 000	18, 11%
ЗАГАЛОМ	7 342 000	100%

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ

2024